

А К В И З И Ц И Ј Е

Наушнице

Западна Европа, средина XIX века
 злато 14 K; пресовање, цизелирање; корал, резање
 Тежина 8 g; висина: 6 cm
 МПУ инв. бр. 24322

Златне висеће наушнице компоноване су из две целине – мање и веће плочице са стилизованим вегетабилним орнаментима које су спојене тракама од уплетене златне жице. Доминантан украс изведен је уметањем корала наранџастоцрвене боје, у форми ситних перли (део при уху и унутар цвета) и овалне коралне камеје као централног дела наушнице. Микропортрети изведени на овим наушницама лишени су јасних портретних црта и не показују карактеристике препознатљивих представа божанстава или личности из класичне старине. Упркос томе, управо ове, у минијатури изведене пластичне главе, дају наушницама посебан тон, издвајајући их из просечне и масовне продукције XIX века.

Код оваквог типа накита неопходно је нагласити да су форма и тело предмета у другом плану, те да представљају тек одговарајуће окружење за уметање камеје. У низу европских земаља обрада и резање камеја свој нови процват доживљавају управо у XIX веку, мада се најчешће и свакако најуспешније овај занат негује у Италији. Брошеви, медаљони, наруквице, наушнице, представљају нарочито погодне површине за веће или мање камеје, портрете или читаве сцене. Материјали у којима се режу најчешће су варијетети ахата, оникс, сардоникс, јаспис, или племенити материјали попут шкољки или корала. Мотиви и идеје којима се руководе врсни мајстори који их режу крећу се од популарне варијанте класичних, скулпторских портрета античког периода, идеализованих портрета, лирских или митолошких сцена, али неретко и реалистичних портрета власника.

Корал је у овом периоду уживао нарочиту популарност. Обликовао се у перле, кабошоне, камеје. Боје корала могу варирати од бледоружичастих тонова до изразито тамно црвене. У неким деловима света дуго се сматрало да корал поседује магична својства, те је представљао вредан и жељен предмет трговине и обраде.

Earrings

West Europe, mid-19th century
 gold, 14 K; pressing, chasing; coral, cutting
 weight: 8 g; height: 6 cm
 MAA Inv. No. 24322

Gold hanging earrings are composed of two parts: a small and a larger plate with stylized vegetal ornaments connected with bands of twisted gold wire. The dominant ornament was created by inserting orange-red corals, in the form of tiny beads (in the section that is close to the ear and inside the flower) and an oval coral cameo as a central part of the earrings. Micro-sized portraits rendered in the earrings are devoid of portrait features and do not show distinctive characteristics of deities and figures from classical antiquity. Despite this, miniature carved heads give a special overtone to the earrings, distinguishing them from the average and mass production of the 19th century.

As far as this type of jewellery is concerned, it is necessary to point out that the form and the body of the object have a secondary importance, as they are merely the settings for a cameo. In many European countries, the 19th century was a period when cameo engraving and cutting flourished once again, although the craft was generally and the most successfully nurtured in Italy. Brooches, medallions, bracelets, earrings provided especially suitable areas for big or small cameos, portraits or scenes. The materials in which they were cut most commonly included the varieties of agate, onyx, sardonyx, jasper, or precious materials, such as shells or coral. Skilled craftsmen who cut cameos relied on motifs and ideas that ranged from the popular variants of classical, sculptural portraits typical of classical antiquity, idealized portraits, lyrical or mythological scenes, but not uncommonly, they also rendered the realistic portrait of the owners.

In this period, coral was very popular. It was shaped to form beads, cabochons or cameos. The colour of coral may vary from pale pink shades to intensely deep red. In some parts of the world, coral was long believed to have magical powers, due to which it was a valuable and desired object of trade and craft.

Капа

XVIII–XIX век

метална нит, позамантеријска трака, шљокице, стакло; златовез

висина: 20 cm, дубина: 15 cm

МПУ инв. бр. 24431

Cap18th–19th centurymetal thread, braids, sequins, glass; embroidery
height: 20 cm, depth: 15 cm

MAA Inv. No. 24431

Милена Шушак из Београда поклонила је 2015. године Одсеку за текстил и костим капу украшену техником златовеза која представља део њеног породичног наслеђа.

Капе овог типа биле су саставни део одевног инвентара виших друштвених слојева средње Европе. У одевној култури Срба на панонском простору описане су као саставни део ношње угледних и богатих грађанки у XVIII веку. Претпоставља се да су се израђивале по поруџбини, по угледу на мађарске капе *златаре*.

Као елеменат грађанске културе овај тип капа је у XIX и првој половини XX века ушао у одевни инвентар сеоске културе и представља пример културног елемента који се у саставу сеоске ношње задржао и у време када је исти предмет нестао из градске ношње.

In 2015, a cap decorated with metal thread embroidery was given as a gift to the Textile and Costume Department by Milena Šušak from Belgrade. The cap is a part of her family heritage.

The caps of this type were an element of the dress of higher social classes in Central Europe. In the dress culture of the Serbs who lived in the Pannonian Basin, they were referred to as an element of the costume of prominent and rich urban women in the 18th century. It is assumed that they were made on order, after the model of Hungarian *zlatara* caps.

As an element of urban culture, this type of garment became part of the corpus of rural culture in the 19th and the first half of the 20th century. It is an example of a cultural object that remained part of rural costumes at a time when it had already disappeared from urban dress.

Драгиња Маскарели

Draginja Maskareli

Литература/References:

Шарац-Момчиловић, В. 2006

Чија је ово капа? : Златом везена оглавља Српкиња од Сентаандреје до Земуна и од Темишвара до Ђакова у XIX и првој половини XX века, Београд: Етнографски музеј.

Ташница за ситан новац

Западна или Средња Европа, друга половина XIX века
седеф, метал, кожа, текстил

5 × 7 × 3 cm

МПУ инв. бр. 24213

Изложбом *Ташнице*, која је одржана у Музеју у мају 2015. године, дефинисани су, између осталог, приоритети и правци даљег попуњавања збирке ташни из XIX и с почетка XX века. Тако је крајем исте године за збирку Одсека за текстил и костим откупљена ташница за ситан новац из друге половине XIX века. Ташница је направљена од седефа и коже, са металним оквиром и постављена је свиленом тканином. Представља модни детаљ карактеристичан за другу половину XIX и почетак XX века који дефинише ташну кроз њену историју као модни и употребни предмет.

Драгиња Маскарели

Coin purse

Western or Central Europe, second half of the 19th century
mother of pearl, metal, leather, textile

5 × 7 × 3 cm

MAA Inv. No. 24213

The exhibition *Bags*, which was held at the Museum of Applied Art in May 2015, defined, among other things, the priorities and directions of new acquisitions for the collection of 19th - and early 20th -century bags. Late in 2015, a coin purse from the second half of the 19th century was purchased for the collection of the Textile and Costume Department. The purse is made of mother of pearl and leather; it has a metal frame and is lined with silk fabric. It is a fashion accessory typical of the second half of the 19th and the early 20th century, that defines the bag through its history as a fashionable and usable item.

Draginja Maskareli

Литература/References:

Гајић, М., Маскарели, Д. и Пераћ, Ј. 2016

Кустоси су изабрали : Аквизиције 2011–2015, Београд: Музеј примењене уметности.

Маскарели, Д. 2015

Ташнице = Bags, Београд: Музеј примењене уметности.

Ivo, S. 2004

Bags : A Selection from the Museum of Bags and Purses, Amsterdam, Amsterdam, Singapore: The Pepin Press.

ОДСЕК ЗА ТЕКСТИЛИ И КОСТИМ

Појас

Метохија, Пећ, почетак XX века
свила
дужина: 275 cm
МПУ инв. бр. 24432

Збирка Одсека за текстил и костим обogaђена је 2015. године поклоном Миланке Гашић (рођ. Здравковић) из Београда. Поклон се састоји од шест карактеристичних делова женске градске ношње: два минтана, два јелека, кецеље и појаса, који су ношени почетком XX века у Пећи у српским трговачким породицама Митовић, Попадић и Здравковић.

Појас је направљен од два дугачка, косо кројена парчета разнобојне свилене тканине, пругастог и карираног дезена, која су спојена косим бодом. Завршен је дугачким ресама. Појасеви овог типа носили су се и као део женске и као део мушке ношње.

Драгиња Маскарели

Литература/References:

Менковић, М. 2013
Грађанска ношња Срба у Призрену у XIX и првој половини XX века, Београд: Етнографски музеј.

Бјеладиновић, Ј. 2011
Народне ношње Срба у XIX и XX веку = Serbian Ethnic Dress in the Nineteenth and Twentieth Centuries, Београд: Етнографски музеј.

Стојановић, Д. 1980
Градска ношња у Србији током XIX и почетком XX века [Les costumes citadins en Serbie au cours de XIX siècle et au début du XX]. Београд: Музеј примењене уметности.

TEXTILE AND COSTUME DEPARTMENT

Waistband

Metohija, Peć, early 20th century
silk
length: 275 cm
MAA Inv. No. 24432

The collection of the Department of Textile and Costume was enriched in 2015 with a gift of Milanka Gašić (née Zdravković) from Belgrade. The gift includes six characteristic elements of women's urban dress: two vests (*mintan*), two sleeveless waistcoats (*jelek*), an apron and a waistband, worn in the early 20th century in Peć by members of the Serbian merchants' families Mitović, Popadić and Zdravković.

The waistband was made of two long pieces of varicoloured silk fabric, in striped and tartan designs, cut on a bias and sewn together using the stem stitch. It ends in long fringes. This type of waistband was used both as a part of women's and men's dress.

Draginja Maskareli

ОДСЕК ЗА ФОТОГРАФИЈУ И ПРИМЕЊЕНУ
ГРАФИКУ

Престолонаследник Александар М. Обреновић

Кнежевина Србија, Београд, око 1877.

Јован Влаовић

албуминска фотографија

10,4 × 6,4 cm

МПУ инв. бр. 24318

Кнегиња Наталија Обреновић

Аустроугарска, Беч, 1875–1882.

Никола Штокман

албуминска фотографија

10,3 × 6,4 cm

МПУ инв. бр. 24319

**Кнез Милан, кнегиња Наталија Обреновић и две
девојке у народним ношњама**

Кнежевина Србија, Београд, око 1880.

Васа Даниловић

албуминска фотографија

10,5 × 6,3 cm

МПУ инв. бр. 24320

PHOTOGRAPHY AND PRINT ROOM DEPARTMENT

Crown Prince Aleksandar M. Obrenović

Principality of Serbia, Belgrade, ca. 1877

Jovan Vlaović

albumen print

10.4 × 6.4 cm

MAA Inv. No. 24318

Princess Natalija Obrenović

Austria-Hungary, Vienna, 1875–1882

Nicolaus Stockmann

albumen print

10.3 × 6.4 cm

MAA Inv. No. 24319

**Prince Milan, Princess Natalija Obrenović and two girls in
folk costumes**

Principality of Serbia, Belgrade, ca. 1880

Vasa Danilović

albumen print

10.5 × 6.3 cm

MAA Inv. No. 24320

Колекција фотографија Одсека за фотографију, примењену графику и уметничку опрему књиге употпуњена је крајем 2015. године трима фотографијама формата визиткарте које представљају владаре из династије Обреновића – кнеза Милана, кнегињу Наталију и престолонаследника Александра Обреновића. Почети масовне израде фотографија овог формата у Србији везују се управо за кнежевску породицу Обреновић и за почетак њихове друге владавине. Прва колекција портрета припадника владарске породице Обреновић у формату визиткарте, коју је издао Анастас Јовановић, односно његов београдски атеље, могла се, судећи по огласима у штампи, већ 1859. године наћи у београдским и српским књижарама и радњама. Ова колекција владарских портрета Обреновића, настала по угледу на примере са осталих европских дворова, поставила је норму коју ће настојати да следе угледне грађанске породице, као и њихови наследници на престолу.

Трећа генерација владара из династије Обреновића усвојила је овај модел медијске репрезентације. Кнез, а потом краљ Милан, краљица Наталија и престолонаследник Александар често су се фотографисали у познатим домаћим и иностраним атељеима, а краљ Милан се и сам аматерски бавио фотографијом. Ову праксу потврђују и фотографије набављене за колекцију Музеја примењене уметности.

Портрет у раскошној белој хаљини једна је од најпознатијих фотографских представа кнегиње Наталије, која је послужила и као узор за кнегињин сликани портрет. У колекцији МПУ чува се идентична фотографија, чији је аутор Димитрије Крстовић (МПУ инв. бр. 10450). Као аутор фотографије откупљене 2015. године

Late in 2015, the collection of photographs of the Photography and Print Room Department was supplemented with three *carte-de-visite*-sized photographs that show members of the Obrenović dynasty – Prince Milan, Princess Natalija (Natalie) and Prince Aleksandar Obrenović. The beginnings of the mass production of photos in this format in Serbia are associated with the Obrenović princely family and the beginning of their second reign. The first collection of *carte-de-visite*-sized portraits of the members of the Obrenović family, issued by Anastas Jovanović and his Belgrade studio, could be found, judging by ads in the press, in 1859 in bookstores and shops in Belgrade and Serbia. This collection of Obrenovićs' princely portraits, modelled on the examples typical of other European courts, set a standard that both eminent bourgeois families and their heirs on the throne would seek to follow.

The third generation of sovereigns from the Obrenović dynasty adopted this model of media representation. Prince, and subsequently King Milan, Queen Natalija and Prince Aleksandar were often photographed in well-known local and international studios and King Milan himself practiced photography. This is confirmed by photographs acquired for the collection of the Museum of Applied Art.

The portrait of Princess Natalija in a sumptuous white gown is one of the most famous photographs of her and it also served as the model for a painted portrait of the Princess. An identical photograph whose author is Dimitrije Krstović can be found in the collection of the Museum of Applied Art (MAA Inv. No. 10450). Nicolaus Stockmann, who worked in Belgrade, Vienna and several other cities in Austria-Hungary, is indicated as the author of the photograph

појављује се Никола Штокман (Nicolaus Stockmann), који је деловао у Београду, Бечу, и у неколико других градова у Аустро-Угарској монархији, а на реверсу фотографије је одштампана адреса његовог бечког атељеа. Ове чињенице свакако указују на популарност кнегињиног фотографског портрета, који је можда настао у неком трећем атељеу, а затим га је више фотографа умножавало и издавало.

Друге две фотографије мање су познате и слабије су заступљене у јавним збиркама у Србији. Једна приказује престолонаследника Александра Обреновића као бебу од око годину дана и вероватно је један од најранијих, можда и најранији његов портрет. Ознака „Александар М. Обреновић, Престолонаследник српски“ уз његов лик јасно указује на потврду легитимитета и континуитета владајуће династије и на намеру да се ова идеја путем медија фотографије пласира у јавност.

Трећа фотографија представља кнеза Милана, кнегињу Наталију и две девојке (могуће је да су то рођене сестре кнегиње Наталије, Катарина Бебе и Маријета). Кнез је одевен у српску градску, а кнегиња и девојке у народну ношњу. Обе ове форме костима носиле су јасно национално значење и представљале су битну компоненту у конституисању визуелног лика српских владара у XIX веку, а кнез Милан и кнегиња Наталија бирали су овакву одећу и за позирање у другим приликама (МПУ инв. бр. 20730, МПУ инв. бр. 14178).

purchased in 2015 and the address of his studio in Vienna is printed on the back side of the photo. These facts certainly indicate the popularity of the Princess's photographic portrait, which may have originated in a third studio, to be copied and published by multiple photographers.

The other two photos are less known and less represented in public collections in Serbia. One of them shows Crown Prince Aleksandar Obrenović as a baby of about a year of age and it is one of the earliest or perhaps the earliest portrait of him. The inscription "Aleksandar M. Obrenović, Prestolonaslednik srpski" (Aleksandar M. Obrenović, Crown Prince of Serbia) that accompanies his image unambiguously confirms the legitimacy and the continuity of the ruling dynasty and the intention to disseminate this idea in public through the medium of photography.

The third photo shows Prince Milan, Princess Natalija and two girls (possibly the sisters of Princess Natalija, Ecaterina and Marieta). The Prince is dressed in Serbian urban dress, whereas the Princess and the girls wear folk costumes. Both these forms of costumes were marked by a distinctly national meaning and they constituted the essential component in the shaping the visual character of Serbian rulers in the 19th century. Prince Milan and Princess Natalija chose such clothes even when posing on other occasions (MAA Inv. Nos. 20730, MAA Inv. No. 14178).

Јелена Пераћ

Jelena Perać

Литература/References:

Тодић М. 2006
Конструкција идентитета у породичном фото-албуму, у: *Приватни живот код Срба у деветнаестом веку*, прир. А. Столић и Н. Макуљевић, Београд: Clio, 526–564.

Тодић М. 1993
Историја српске фотографије (1839–1940), Београд: Просвета, Музеј примењене уметности, 41–52.

Freund G. 1981
Fotografija i društvo, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 59–71.

Украсни тањир *Жена са птицом и вазом са цвећем*

Душан Јовановић Ђукин

Париз, 1929/1930.

грнчарско коло, енгоба

пречник 20,4 cm

МПУ инв. бр. 24324

Зидна апликација *Портрет Невенке Урбанове*

Душан Јовановић Ђукин

Београд, око 1940. године

гипс, патинирано као златна бронза, ретуш: Димитрије Марић

34 × 25 × 11,5 cm

МПУ инв. бр. 24413

Decorative plate *A Woman with a Bird and a Vase with Flowers*

Dušan Jovanović Đukin

Paris, 1929/1930

potter's wheel, engobe

radius: 20.4 cm

MAA Inv. No. 24324

Wall appliqué *Portrait of Nevenka Urbanova*

Dušan Jovanović Đukin

Belgrade, ca. 1940

Plaster, patinated to look like gold bronze, retouched by Dimitrije Marić

34 × 25 × 11.5 cm

MAA Inv. No. 24413

Захваљујући понуди господина Димитрија Марића, Музеј примењене уметности је 2015. године откупио украсни тањир *Жена са птицом и вазом са цвећем*, посуду и фигурину *Птице* вајара Душана Јовановића Ђукина (Београд, 1891–1945). Ова дела су од изузетног значаја, како у односу на целокупан опус уметника, тако и због чињенице да припадају корпусу ретко сачуваних остварења из пионирског раздобља у историји српске керамике. Ђукин је овом дисциплином почео да се бави у Паризу, где је боравио од 1917. до 1932. године, када се вратио у Београд. На место предавача керамичке скулптуре у београдској Средњој школи за примењену уметност постављен је 1939. године.

Украсни тањир *Жена са птицом и вазом са цвећем* изведен је традиционалном грнчарском техником и осликан стилизованом представом жене која у рукама држи птицу и вазу са цвећем. Она је надахнута декоративним мотивима са пиротских ћилима, који су били познати и цењени и у космополитским круговима Француске, где је уметник тада живео. Модернизација фолклорног наслеђа представља једну од карактеристика тада владајућег ар деко стила.

Тешке године окупације Душан Јовановић Ђукин провео је радећи и у свом керамичком атељеу у Улици краљице Марије. Тада су настале посуда, декорисана стилизованим цветовима изведеним у древној зграфито техници, и фигурина *Птице*. Представе птица и животиња биле су омиљене у међуратној уметности, посебно у скулптури, керамици и порцелану. Њима се бавио и Ђукин изводећи их у техници теракоте. Поклоњена фигурина одликује се изванредном стилизацијом, као и приказом нежног емотивног односа између две птице, сведочећи о уметниковом вајарском мајсторству оствареном у малом формату.

Господин Димитрије Марић је током 2015. и 2016. године Музеју поконио и друга остварења Душана Јовановића Ђукина. Чајник, шећерница, посуда за млеко и шоља са тацном за чај (1941–1945) припадају групи

Thanks to Mr Dimitrije Marić's offer, the Museum of Applied Art purchased in 2015 the decorative plate *A Woman with a Bird and a Vase with Flowers*, a bowl and the figurine *Birds* by the sculptor Dušan Jovanović Đukin (Belgrade 1891–1945). These works are very important not only in the context of the artist's oeuvre but also due to the fact that they belong to the corpus of rare surviving works from the pioneer period in the history of Serbian ceramics. Đukin began to practice ceramics in Paris, where he had lived between 1917 and 1932, before he returned to Belgrade. He was appointed as a teacher of Ceramic Sculpture at the Belgrade High School for Applied Arts in 1939.

The decorative plate *A Woman with a Bird and a Vase with Flowers* was rendered in the traditional pottery technique and painted with a stylized image of a woman holding in her hands a bird and a vase with flowers. The work was inspired by decorative motifs from the Pirot kilims, which were well-known and admired in the cosmopolitan circles of France, where the artist lived at that time. The modernization of folk heritage was one of the distinguishing features of Art Deco, the dominant style of the period.

During the grave years of the Nazi occupation, Dušan Jovanović Đukin worked in his pottery studio in Kraljice Marije Street in Belgrade. The bowl decorated with stylized flowers rendered in the ancient sgraffito technique, and the figurine *Birds* date from the same period. The images of birds and animals were favoured subjects in art between the two world wars, especially in sculpture, pottery and porcelain. These motifs are also present in the work of Đukin, who rendered them in terracotta. The figurine gifted to the Museum is marked by exceptional stylization in presenting the tender emotional relationship between two birds, which demonstrates Đukin's sculptural mastery embodied in a small-scale sculpture.

In 2015 and 2016, Dimitrije Marić gifted to the museum other works of Dušan Jovanović Đukin, as well. A teapot, a sugar bowl, a milk bowl and a tea cup with a saucer (1941–1945) belong to the group of items intended for those

предмета намењених онима који су због ратних разарања остали без основних кућних потрепштина. Иако лишени уметничких претензија и технолошки мање успели (вртено на колу, мајолика), они су драгоцени за познавање београдске „ратне керамике“ и историје свакодневице.

Зидна апликација *Портрет Невенке Урбанове* коју је Ђукин извео око 1940. године представља ремек-дело српског ар декоа. Он је реалистички представио лик своје супруге, познате глумице, дајући изгледу њене косе и декоративна својства. Златна боја, којом је патинирана ова гипсана апликација, даје метафизички карактер портретисаном лику као и ефектност својствену остварењима у ар деко стилу.

За осветљавање мање познатих страна опуса Душана Јовановића Ђукина, значајне су поклоњене скице за илустрације у париским часописима (1931/1932), за извођење београдске фасадне скулптуре (тридесете године XX века) и за потребе школске наставе (1939–1945).

Откупљена и поклоњена дела Душана Јовановића Ђукина формирају посебну колекцију, драгоцену за употпуњавање музејске збирке и продубљивање сазнања о историји српске примењене уметности и стваралаштву уметника.

Бојана Поповић

who were left without the essential household goods due to the war. Although devoid of artistic pretensions and technologically less successful (made on a potter's wheel, maiolica), they are valuable for understanding Belgrade's "war pottery" and the history of everyday life.

The wall appliqué *Portrait of Nevenka Urbanova*, made by Đukin ca. 1940, is a masterpiece of Serbian Art Deco. He made a realistic depiction of his wife, a famous actress, endowing the rendition of her hair with a decorative touch. The golden paint that he used to patinate the plaster appliqué endows the portrait with a metaphysical character as well as an air of remarkableness typical of Art Deco works.

The sketches for illustrations in Parisian magazines (1931/1932), Belgrade façade sculptures (1930s) and teaching materials (1939–1945), which were also given to the museum by Dimitrije Marić, have an important role in illuminating the lesser-known facets of the oeuvre of Dušan Jovanović Đukin.

The purchased and gifted works of Dušan Jovanović Đukin form a special collection, a precious complement to the museum collections that is valuable in deepening the knowledge about the history of Serbian applied art and the work of individual artists.

Bojana Popović

Литература/References:

Bošković, R. 2016

Sjaj duha. Dušan Jovanović Đukin, Beograd: Muzej savremene umetnosti.

Popović, B. 2011

Primenjena umetnost i Beograd 1918–1941, Beograd: Muzej primenjene umetnosti, 144.

Николова, М. 2007

Уметничке школе у Београду, Београд: Педагошки музеј, 31.

Тодић, М. 1994

Душан Јовановић Ђукин, *Зборник Народног музеја XV-2*, Београд 1994: 221–230.

Васић, П. 1990

Скулптура у Србији : Доба уметности. Студије и чланци, Ваљево, 208.

Isaković, S. 1979

Savremena keramika u Srbiji, Beograd: Muzej primenjene umetnosti.

Сикимић, Ђ. 1979

Фасадна скулптура у Београду, Београд: Завод за заштиту споменика културе града Београда.

Protić, M. B. i dr. 1975

Jugoslovenska skulptura 1870–1950, Beograd: Muzej savremene umetnosti, 232.

Markuš, Z. 1964

Dušan Jovanović Đukin (1891–1945), *Delo* 6: 941–952.

